

GRUNDSKOLE 17. februar 2024

Coronanedlukninger har ramt fagligt svage elever hårdest

ANALYSE

Udarbejdet af

Troels Lund Jensen
Chefanalytiker

Anton Lykketoft
Stud.polit.

Der var en markant stigning i folkeskoleelever, der i sommeren 2023 ikke bestod dansk og matematik ved 9.-klassesafgangsprøverne.

Afgangsprøverne i 2023 er de første reelle eksamener efter coronaårene. Det er især eleverne med det dårligst faglige udgangspunkt, der har fået sværere ved at bestå afgangsprøven. Samtidig har flere lav faglig trivsel sammenlignet med før coronakrisen, hvilket også har betydning for de faglige resultater. Vi skubber en stor samfundsøkonomisk byrde foran os, hvis vi ikke investerer i de fagligt svageste børn og unge.

Kontakt

Analysechef

Emilie Damm Klarskov

📞 27 35 85 95

✉️ ead@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Hovedkonklusioner

- Ved 9.-klassesafgangsprøverne i 2023 opnåede 11,4 pct. af eleverne i folkeskolen ikke 02 i dansk eller matematik. Fra 2016 til 2019 var det i gennemsnit 8,4 pct. af folkeskoleeleverne, der ikke bestod dansk eller matematik.
- Stigningen er størst blandt eleverne med de laveste faglige forudsætninger og blandt elever, der er vokset op i arbejderklassen eller med forældre uden for arbejdsmarkedet. Blandt elever med de laveste faglige forudsætninger er stigningen på 4,9 procentpoint i forhold til årene 2016-2019. Blandt elever fra arbejderklassen er stigningen på 5,1 procentpoint, og blandt elever med forældre uden for arbejdsmarkedet er stigningen på 4,5 procentpoint.
- Der er en sammenhæng mellem elever med lav trivsel – både generelt, fagligt og socialt – og elever, der ikke består dansk eller matematik. Andelen af elever med lav trivsel er steget markant i forbindelse med coronanedlukningerne. Det gælder også blandt elever i de mindre klasser.
- Fraværet af en stærk skoletilknytning under coronanedlukningerne har især påvirket de fagligt svageste børn negativt. Investeringer i tidlige indsatser er vigtige, så flere børn går ud af skolen med bedre faglige evner, men det faglige efterslæb risikerer at trække dybe spor ind i ungdomslivet, hvis vi ikke også investerer i de unge, der er gået ud af folkeskolen i de seneste år.
- Coronanedlukningerne har givet et indblik i, hvad der sker når folkeskolen og læreren ikke er der. Resultaterne indikerer, at folkeskolen i normale tider lykkes med at løfte det faglige niveau blandt elever, der kommer fra mindre ressourcestærke hjem, og dermed lykkes med at øge den sociale lighed.

Flere består ikke dansk og matematik

Ved 9.-klassesafgangsprøverne i sommeren 2023 bestod 11,4 pct. af eleverne i folkeskolen ikke dansk og matematik. Det er en markant stigning set i forhold til årene før coronakrisen. I gennemsnit fra 2016 til 2019 var det ca. 8,4 pct., der ikke bestod dansk og matematik i folkeskolen. Det er dermed en stigning på 3 procentpoint.

Afgangsprøverne i 2023 er de første reelle eksamener efter coronaårene. De kan derfor give en vigtig indikation af, i hvilken grad coronanedlukningerne og hjemmeundervisning har påvirket børn og unges faglige kvalifikationer. Eleverne, der gik ud af 9. klasse i skoleåret 2022/2023, var de første til at gå op til

afgangsprøven under "normale" eksamensforhold i tre år. De har oplevet nedlukninger og hjemmeundervisning i både 6. og 7. klasse.

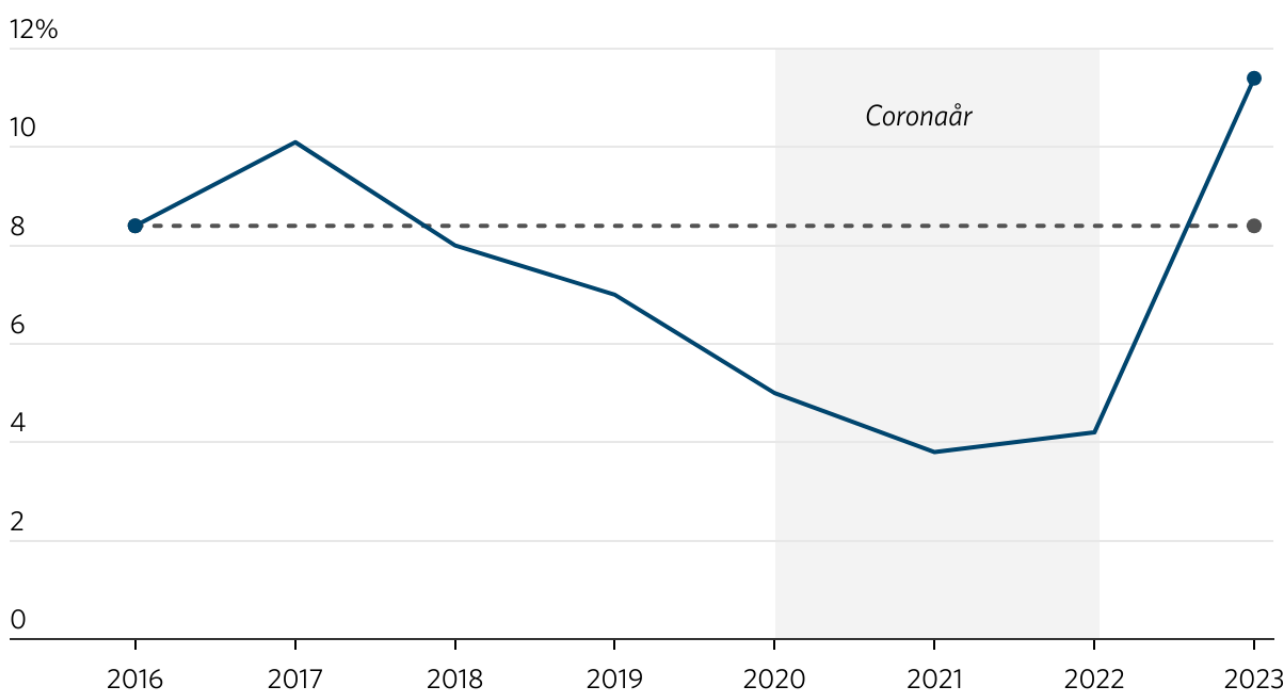
Folkeskolens afgangsprøve har været delvist suspenderet i skoleårene fra 2019/2020 til 2021/2022, som følge af coronahåndteringen. I de tre år kunne standpunktskarakterer træde i stedet for afgangsprøverne. Standpunktskarakterer gives af lærerne ud fra en helhedsorienteret vurdering af elevernes faglige niveau, hvorimod afgangsprøverne adskiller sig ved at eleverne afprøves i afgrænsede emner på tid. Standpunktskarakterer er generelt højere end afgangsprøverne, så flere har bestået dansk og matematik i de tre år.

FIGUR 1

Større andel består ikke dansk eller matematik

Figuren viser andelen, der ikke har fået mindst 02 i dansk eller matematik ved folkeskolens 9. klasses afgangsprøve - ved enten at dumpe eller at mangle prøver.

— Ikke mindst 02 - - Ikke mindst 02, gns (2016-2019)

Anm.: Bemærk at afgangsprøverne i perioden fra 2019/2020 til 2021/2022 var delvist suspenderet som følge af coronahåndteringen, hvilket havde betydning for resultaterne. Populationen er afgrænset til folkeskoleelever ekskl. specialklasser.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

De fagligt svageste elever har klaret sig dårligst efter coronanedlukninger

Eleverne har under coronanedlukningerne i højere grad end tidligere årgange været overladt til sig selv. Elever med stærke faglige forudsætninger, og som kan få hjælp til undervisning og lektier i familien, er måske ikke lige så afhængige af lærerens hjælp og undervisning i skolen. For andre elever kan det være en forudsætning for at lære noget, at det sker i klasseværelset. Når skolearbejdet sendes hjem, sker det således ikke med lige forudsætninger for at få et udbytte af undervisningen.

Vi har derfor undersøgt sammenhængen mellem opvækst i de sociale klasser og det faglige niveau, man havde umiddelbart før coronanedlukningerne, og sat det i forhold til sandsynligheden for at bestå dansk og matematik ved 9.-klasesafgangsprøve.

Det senest tilgængelige mål for faglighed, der ikke er påvirket af coronanedlukningerne, er den nationale test i læsning i 4. klasse, som eleverne tog i 2017/2018. Vi har inddelt elevernes testresultater i tre lige store grupper.

I Figur 2 har vi fordelt andelen, der ikke består dansk og matematik i 9. klasse, efter elevernes placering i den nationale test i 4. klasse. Figur 2 viser, at der både før og efter corona er flere fagligt udfordrede elever, der ikke består dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøve. I perioden fra 2016-2019 var det 14,4 pct. af den fagligt svageste tredjedel, der ikke bestod dansk og matematik. Den andel er i 2023 steget til hele 19,3 pct., hvilket er en stigning på 4,9 procentpoint.

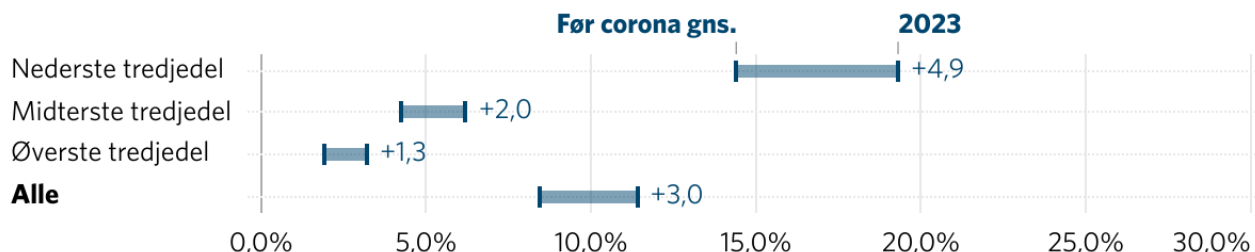
Det er markant mere end de øvrige grupper. Blandt elever med de bedste faglige forudsætninger (den øverste tredjedel) var stigningen på 1,3 procentpoint fra 1,9 pct. i årene op til coronakrisen til 3,2 pct. i 2023. Blandt elever, der lå i midten af fordelingen af de nationale test i 4. klasse, bestod 4,2 pct. ikke afgangsprøverne i dansk og matematik før coronakrisen, mens 6,2 pct. ikke bestod afgangsprøverne i 2023. Det er en stigning på 2 procentpoint.

Det indikerer, at nedlukninger og hjemmeundervisning især har påvirket de elever, der i forvejen fandt skolen svær. Når folkeskolen ikke er der til at hjælpe, risikerer især de svageste elever at blive tabt.

FIGUR 2

De fagligt svageste elever har klaret det markant dårligere

Figuren viser andelen, der ikke får mindst 02 i dansk eller matematik ved folkeskolens 9. klasses afgangsprøve, fordelt på placering i den nationale test i læsning i 4. klasse.

Anm.: Ændring i procentpoint. Før corona gns. er fra 2016-2019. Eleverne er placeret i tre lige store grupper på baggrund af resultatet i den nationale test i læsning i 4. klasse. Ca. 7 procent af eleverne i 9.klasse har ikke en besvarelse af den nationale test i 4. klasse. De indgår ikke i fordelingen, men indgår i totalen.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Især børn fra arbejderklassen og klassen uden for arbejdsmarkedet klarer sig dårligere

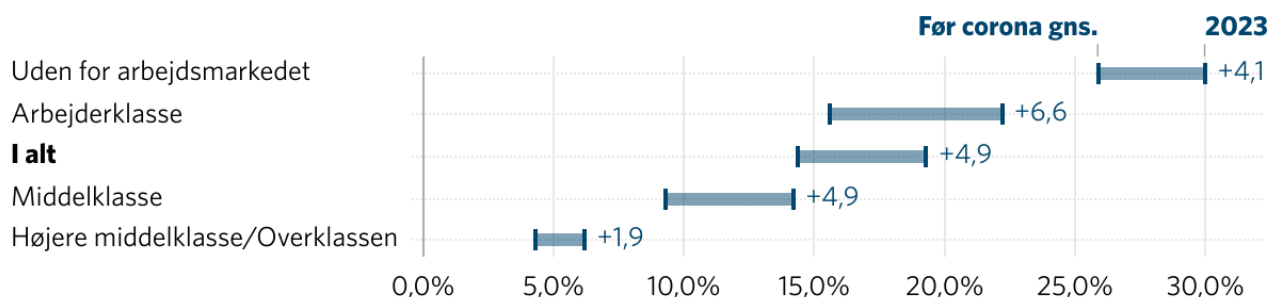
I Figur 3 har vi krydset det faglige udgangspunkt i 4. klasse med opvæksten i forskellige sociale klasser i forhold til sandsynligheden for at bestå dansk og matematik ved 9.-klassesafgangsprøve.

Elever, der både har lave faglige forudsætninger og er vokset op med forældre uden for arbejdsmarkedet eller i arbejderklassen, har markant større sandsynlighed for ikke at bestå dansk og matematik i 9. klasse, sammenlignet med elever med lave faglige forudsætninger, der er vokset op i middelklassen eller den højere middelklasse.

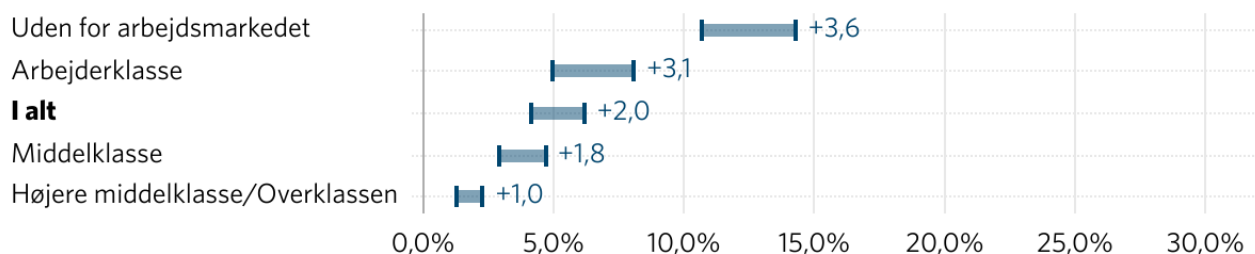
De fagligt svageste elever har klaret det markant dårligere efter corona på tværs af sociale klasser

Figuren viser andelen, der ikke får mindst 02 i dansk eller matematik ved folkeskolens 9. klasses afgangsprøve fordelt efter familiens sociale klasse og placering i den nationale test i læsning i 4. klasse.

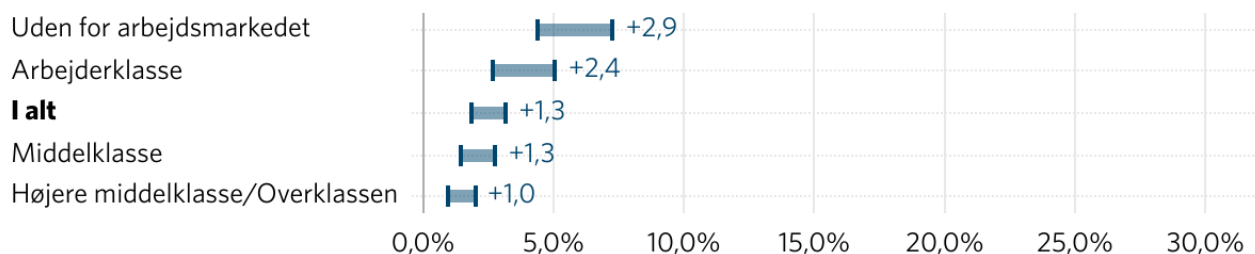
Nederste tredjedel, nationaltest

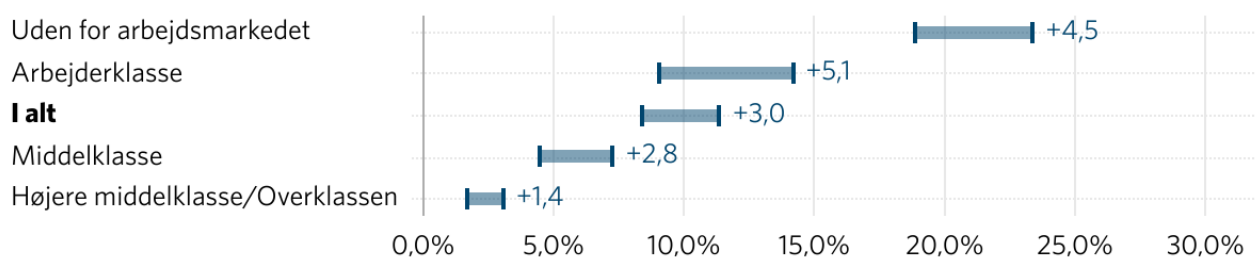
Midterste tredjedel

Øverste tredjedel

Alle

Anm.: Ændring i procentpoint. Før corona gns. er fra 2016-2019. Eleverne er placeret i tre lige store grupper på baggrund af resultatet i den nationale test i læsning i 4. klasse.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Blandt børn fra klassen uden for arbejdsmarkedet, og som har et svagt fagligt udgangspunkt, er det 30 pct., der ikke har bestået dansk og matematik. Det er en stigning på 4,1 procentpoint set i forhold til årene 2016-2019. For børn fra arbejderklassen med de laveste faglige forudsætninger er andelen, der ikke består dansk og matematik, steget mest - fra 15,6 pct. i perioden 2016-2019 og til 22,2 pct. i 2023. Det er en stigning på 6,6 procentpoint.

Selv blandt de elever, der har et stærkt fagligt udgangspunkt, er der en større stigning i andelen, der ikke har bestået dansk og matematik blandt elever vokset op i arbejderklassen eller klassen uden for arbejdsmarkedet, sammenlignet med elever fra middelklassen eller den højere middelklasse.

De sociale klasser har stor betydning. Der er flere elever fra klassen uden for arbejdsmarkedet, der ikke består dansk og matematik til trods for at være i den fagligt stærkeste tredjedel (7,3 pct.), end der er elever fra den højere middelklasse eller overklassen, med svage faglige forudsætninger, som ikke består dansk og matematik (6,2 pct.).

Med andre ord har fagligt stærke børn, der er vokset op med forældre uden for arbejdsstyrken, samme sandsynlighed for ikke at bestå dansk og matematik som fagligt svage børn, der er vokset op i den højere middelklasse eller overklasse.

På tværs af sociale klasser og faglige forudsætninger er der flere, der er dumpet 9.-klasesafgangsprøve i dansk og matematik sammenlignet med årene før corona. Det kan dække over få elever, der har haft gavn af hjemmeundervisning, men på tværs af faglige niveauforskelle og sociale klasser er der en overvægt af elever, der har klaret sig dårligere end de tilsvarende grupper i årene før coronakrisen.

I Bilagstabel 1 og Bilagstabel 2 er hhv. antal og andel af eleverne i 9. klasse i 2022/2023 fordelt efter social klasse og testresultater ved den nationale test i læsning i 4. klasse. Tabellerne viser forskellene i, hvor store de forskellige grupper er. F.eks. er middelklassen og arbejderklassen på hver en tredjedel af eleverne. Middelklassen er bredt repræsenteret på tværs af den faglige fordeling, mens elever fra arbejderklassen er overrepræsenteret i den nederste tredjedel af nationale tests.

Især flere piger består ikke dansk og matematik

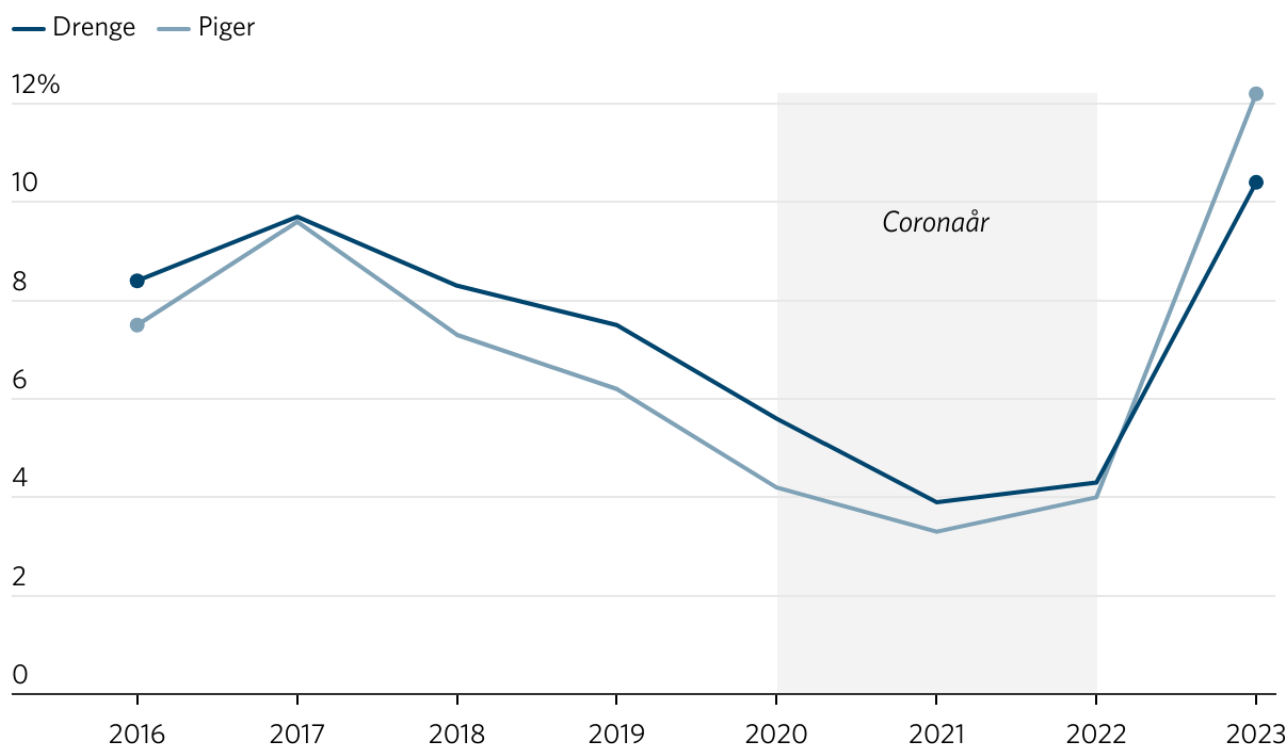
Både før og under corona var der en lidt større andel af drenge end piger, der ikke bestod dansk og matematik. Men i 2023 er der flere piger end drenge, der ikke har bestået dansk og matematik. Blandt drenge er det 10,4 pct., der ikke har bestået, og blandt piger er det 12,2 pct., der ikke har bestået.

Blandt drenge er andelen, der ikke har bestået dansk og matematik, steget fra 8,5 pct. i årene 2016-2019. Det svarer til en stigning på knap 2 procentpoint. Blandt piger er andelen steget fra 7,7 pct. i gennemsnit i årene 2016-2019 til 12,2 pct. En stigning på 4,5 procentpoint. Det fremgår af Figur 4, der viser udviklingen i andelen, der ikke består dansk og matematik fordelt på piger og drenge.

FIGUR 4

Piger dumper nu i lidt højere grad end drenge

Figuren viser andelen, der ikke får mindst 02 i dansk eller matematik ved folkeskolens 9.klasses afgangsprøve, fordelt på køn.

Anm.: Bemærk at afgangsprøverne i perioden fra 2019/2020 til 2021/2022 var delvist suspenderet som følge af coronahåndteringen, hvilket havde betydning for resultaterne.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

I Bilagsfigur 3 har vi fordelt drenge og piger efter andelen, der ikke har bestået hhv. dansk og matematik. Figuren viser, at der især er en stigning i andelen af piger, der ikke består matematik.

Lav trivsel og lave afgangskarakterer hænger sammen

Folkeskolens årlige trivselsmålinger viser at lav trivsel – her målt både ved faglig, social og samlet trivsel, har en stærk sammenhæng med ikke at bestå dansk og matematik i 9. klasse. Trivselsmålingen og definitionen af de tre trivselsmål er beskrevet nærmere i metodeboksen nederst.

Figur 5 viser, at der især blandt elever med lav faglig trivsel er en stor sandsynlighed for ikke at bestå dansk og matematik i 9. klasse. Det faglige trivselsmål er et udtryk for elevens oplevelse af egne faglige evner, koncentrationsevne og evne til at løse problemer. Hver femte elev med en lav samlet score for faglig trivsel i 8. klasse har ikke bestået dansk og matematik i 9. klasse. Andelen er lidt højere for piger end for drenge.

Tilsvarende er der også en større sandsynlighed for ikke at bestå dansk og matematik i 9. klasse blandt elever med lav social trivsel og målt på det samlede trivselsmål.

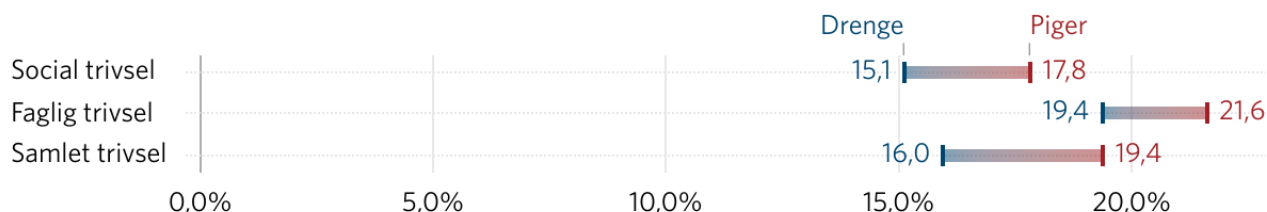
I Bilagsfigur 4 viser vi besvarelser af trivselsmålingen for årgangen, der afsluttede 9. klasse i 2023 i hhv. 4. klasse og 8. klasse. Figuren viser, at der er en markant stigning i andelen, der har lav faglig, social og samlet trivsel i 8. klasse sammenlignet med 4. klasse, før der blev indført coronarestriktioner.

FIGUR 5

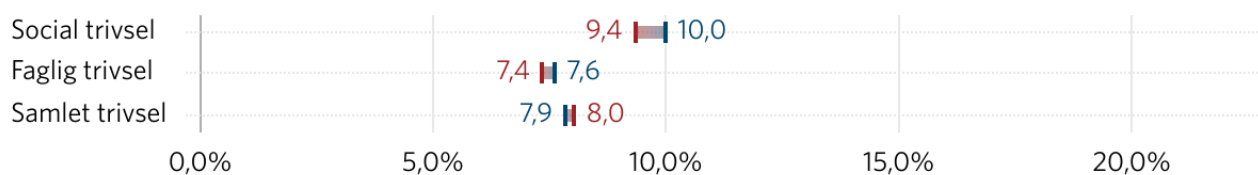
Lav trivsel og lave karakterer hænger sammen

Figuren viser andelen, der ikke får mindst 02 i dansk eller matematik ved folkeskolens 9. klasses afgangsprøve fordelt efter trivselsmål i 8. klasse og køn.

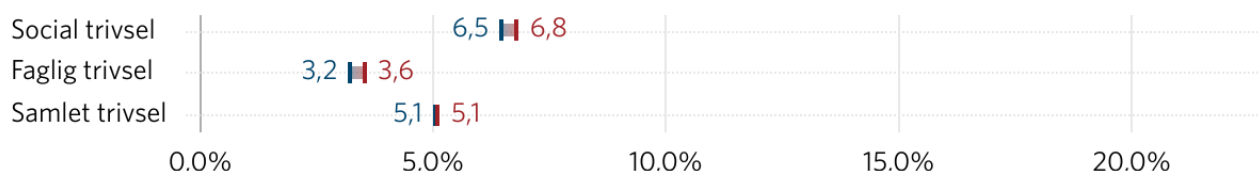
Laveste trivsel

Middel trivsel

Højeste trivsel

Anm.: Ændring i procentpoint. Trivselsmålingen er nærmere beskrevet i Boks 1.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Faglig mistrivsel er endnu mere udbredt blandt de yngre årgange

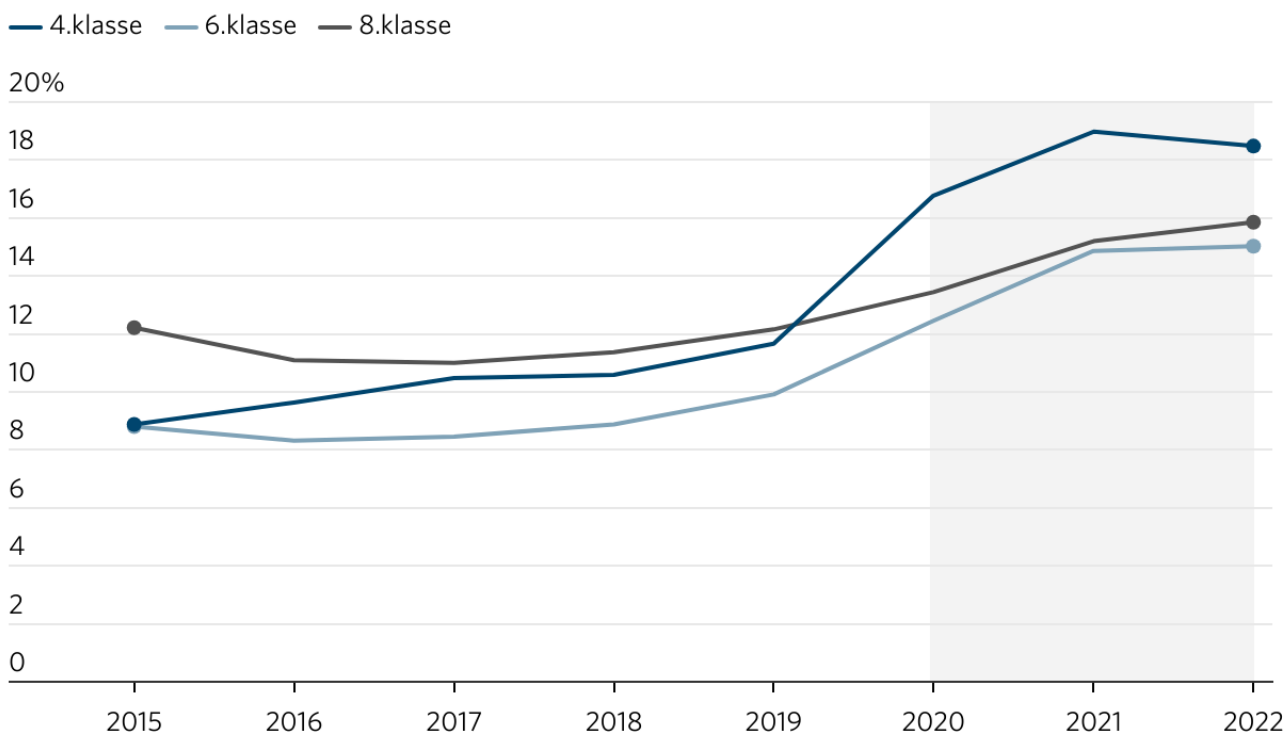
Det er ikke kun blandt afgangseleverne i 9. klasse, at flere har lav trivsel efter coronaårene. I Figur 6 har vi fordelt elever i hhv. 4. klasse, 6. klasse og 8. klasse, ud fra hvor mange der har en lav faglig trivsel i årene 2015 til 2022.

I årene op til coronakrisen er andelen med lav faglig trivsel stabil på 8-12 pct. af eleverne på hvert klassetrin. I 2020 stiger andelen kraftigt, især blandt elever i 4. klasse, hvor andelen stiger fra 11 pct. i 2019 til 17 pct. i 2020. Andelen, der har lav faglig trivsel, er fortsat høj i foråret 2022.

FIGUR 6

Særligt faglig trivsel i de mindre klasser er faldet under corona

Figuren viser andelen af en årgang, der har den laveste faglige trivselscore i folkeskolens trivselsmåling, fordelt på klassetrin. Eleverne der gik ud af 9. klasse i 2023 gik i 8. klasse i 2022, 6. klasse i 2020 og 4. klasse i 2018.

Anm.: Lav faglig trivsel er her defineret som under 3 i score ved den årlige trivselsmåling.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Lave karakterer i dansk og matematik giver en dårlig start på ungdomslivet

Færre elever i folkeskolen består dansk og matematik end i årene før coronapandemien. Og den skæve udvikling er især gået ud over de fagligt svageste børn og børn fra arbejderklassen og med forældre uden for arbejdsstyrken.

Det viser, at den fysiske folkeskole, lærerkontakten og klassefællesskaber er helt nødvendige for at løfte de fagligt svageste elever. Alternativet er, at flere elever ikke får de nødvendige kompetencer med sig videre ind i ungdomslivet. Og det er svært at gennemføre en ungdomsuddannelse, hvis man ikke har de basale kompetencer på plads.

[AE har vist et stort samfundsøkonomisk potentiale](#) ved at løfte de fagligt svageste elever i folkeskolen. Flere vil gennemføre en ungdomsuddannelse, og færre vil stå uden for job og uddannelse i store dele af ungdomslivet. Det er en god samfundsøkonomisk investering at løfte de fagligt svageste elever, og det potentiale er desværre kun blevet større, når flere nu end tidligere ikke får de nødvendige kompetencer med sig fra folkeskolen.

På Finansloven for 2024 er der afsat 500 mio. kr. til intensive læringsforløb i små hold for elever med størst behov. Det er fornuftigt, men desværre bliver det fulde provenu først investeret fra 2028. Det er alt for langsomt, for det er nu, der er et fagligt efterslæb og rigtig mange skolebørn med lav faglig trivsel og stort behov for faglig støtte.

Metode: Sådan har vi gjort

Population består af personer, der har gået i 9. klasse i folkeskolen i perioden fra 2016-2023. Elever, der gik i specialklasse i 9. klasse, og elever fra private grundskoler, efterskoler og specialskoler indgår ikke i analysen.

Karakterer fra 9.-klassesafgangsprøve kobles på populationen. Analysen undersøger, hvorvidt eleven har bestået alle fem lovbundne prøver i dansk og matematik – altså hvorvidt eleven har fået mindst 02 i karaktergennemsnit i begge fag. I matematik indgår de skriftlige prøver med og uden hjælpemidler. De to prøver vægter lige meget. I dansk vægter den mundtlige prøve og de skriftlige prøver lige meget. De skriftlige prøver består af tre delprøver (læsning, retskrivning og skriftlig fremstilling). Læsning og retskrivning vægter hver en kvart, og skriftlig fremstilling vægter en halv i beregningen af en samlet karakter for de skriftlige prøver i dansk.

Elever, der ikke har fået mindst 02 i både dansk og matematik, har enten dumpet fagene, eller mangler en eller flere afgangsprøver.

Derudover viser analysen fagligt niveau gennem folkeskolens nationale test. For årgangen, der gik ud af 9. klasse i 2023, er den senest tilgængelige nationale test *før* coronanedlukningerne læsetesten fra 4. klasse. Derfor kobles den nationale test i læsning fra 4. klasse på populationen for alle årgange. Testresultaterne rangeres inden for hver årgang i tre grupper for at illustrere den faglige fordeling.

Dernæst kobles elevens sociale klasse på populationen. Den sociale klasse refererer i denne analyse til familiens sociale klasse, da afgangseleven gik i 4. klasse.

Slutteligt kobles trivselsmålinger fra folkeskolen på populationen. Jf. de nationale trivselsmålinger i grundskolen vises både den faglige og sociale trivsel samt et samlet trivselsmål. Trivslen måles ved en række spørgsmål, der omregnes til en score fra 1-5. Til hvert trivselsmål tages et simpelt gennemsnit af de relevante spørgsmål. I analysen definerer vi lav trivsel som en score på under 3 i hvert af de tre trivselsmål.

[her](#).

Alle tilgængelige trivselsmålinger fra 4. til 9. klasse kobles på afgangsårgangene. Trivselsmålingerne udføres årligt i foråret, og de samme spørgsmål inkluderes på tværs af år og klassetrin fra 4. til 9. klasse.

Bilag

BILAGSFIGUR 1

Antal fordelt på social klasse og nationale test

Tabellen viser antallet af elever i folkeskolen i 9. klasse i 2022/2023 på sociale klasser og nationale test i 4.klasse.

	Mangler test	Nederste tredjedel	Midterste tredjedel	Øverste tredjedel	I alt
Højere middelklasse/Overklassen	490	1.450	3.000	4.980	9.920
Middelklasse	740	3.930	5.090	4.960	14.720
Arbejderklasse	700	5.140	4.310	2.720	12.870
Uden for arbejdsmarkedet	430	1.600	980	550	3.560
Familier udenfor klasserne	1.340	870	730	620	3.560
I alt	3.690	12.980	14.110	13.830	44.610

Tablet: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Andel fordelt på social klasse og nationale test

Tabellen viser fordelingen af elever i folkeskolen i 9. klasse i 2022/2023 på sociale klasser og nationale test i 4. klasse.

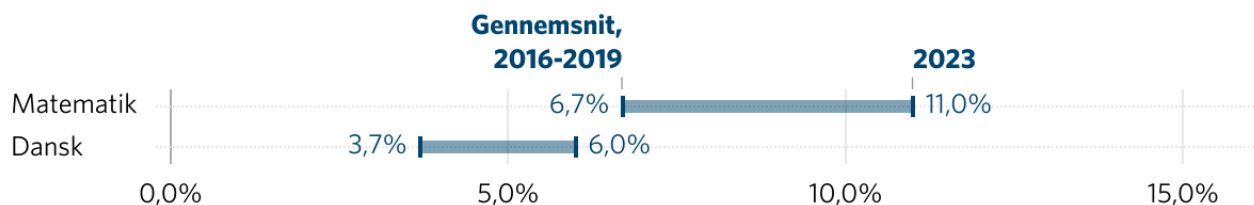
	Mangler test	Nederste tredjedel	Midterste tredjedel	Øverste tredjedel	I alt
Højere middelklasse/Overklassen	1,1%	3,3%	6,7%	11,2%	22,2%
Middelklasse	1,7%	8,8%	11,4%	11,1%	33,0%
Arbejderklasse	1,6%	11,5%	9,7%	6,1%	28,9%
Uden for arbejdsmarkedet	1,0%	3,6%	2,2%	1,2%	8,0%
Familier udenfor klasserne	3,0%	2,0%	1,6%	1,4%	8,0%
I alt	8,3%	29,1%	31,6%	31,0%	100,0%

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

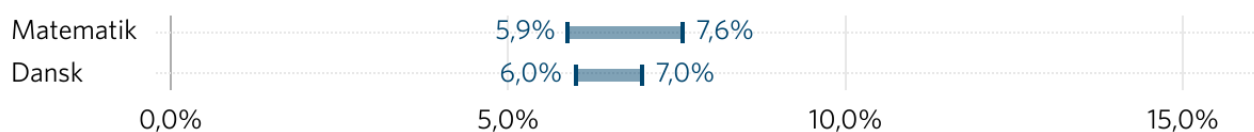
Flere piger består ikke matematik

Figuren viser andelen, der ikke får mindst 02 i dansk eller matematik ved folkeskolens 9. klasses afgangsprøve, fordelt på køn.

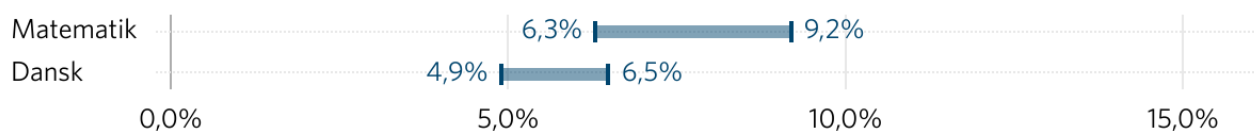
Piger

Drenge

I alt

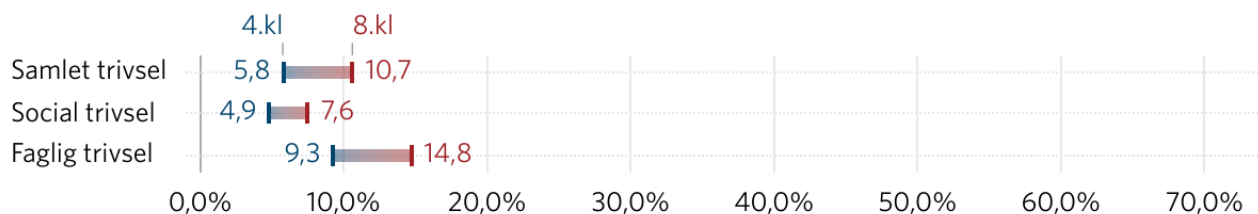
Anm.: Ændring i pct.-point.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

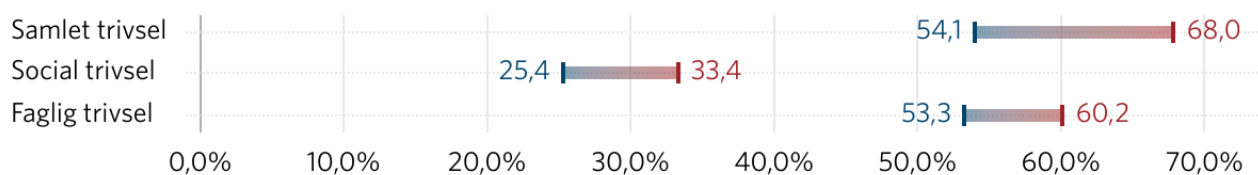
Flere med lav trivsel efter corona

Figuren viser fordelingen af trivselsmålene i 4. klasse og 8. klasse for elever, der afsluttede 9. klasse fra folkeskolen i 2023.

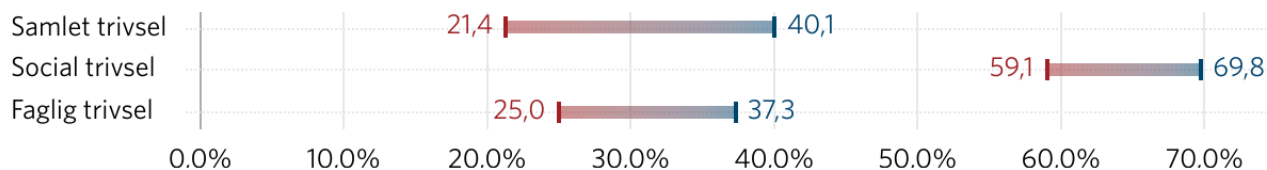
Laveste trivsel

Middel

Højeste trivsel

Anm.: Ændring i procentpoint. Trivselsmålingen er nærmere beskrevet i Boks 1.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd på baggrund af Danmarks Statistiks registre.